

Pregled podeljevanja zlatih znakov

Irena Keršič, Marjeta Berkopec

Slika 1: Plaketa priznanja zlati znak (Fotografija: Irena Keršič. Vir: Arhiv DMSBZT Ljubljana)

Slika 2: Značka zlati znak, 2007 (Fotografija: Žiga Kokalj. Vir: Irena Keršič)

Slika 3: Značka zlati znak, 2017 (Fotografija: Tjaša Barbo. Vir: Arhiv Zbornice – Zveze)

Delovna skupina za ohranjanje zgodovine zdravstvene in babiške nege (DS ZG) je začela urejati seznam prejemnic in prejemnikov (v nadaljevanju prejemniki) priznanja zlati znak z namenom, da uskladi podatke na spletni strani Zbornice – Zveze. Cilj je bil pregledati in dopolniti seznam prejemnikov za posamezno leto po abecednem vrstnem redu, z navedbo akademskega naziva prejemnika, tako kot je bilo to navedeno in zabeleženo v dokumentaciji predlagatelja in ga je imel prejemnik na dan podelitve priznanja. Na spletni strani Zbornice – Zveze so do leta 2011 navedeni prejemniki z akademskim nazivom, imenom in priimkom, po letu 2012 so predstavljeni tudi z delnim besedilom predlagatelja, vendar je pri objavi prihajalo do nekaterih napak, ki jih želimo s pregledom virov odpraviti.

Pregled podatkov je obsegal obdobje od leta 1969 do 2019 (50 let), ki so bili pridobljeni in usklajeni iz naslednjih virov: arhiv zlati znak v arhivu Zbornice – Zveze, objavljene predstavitve prejemnikov v Obzornikih zdravstvene nege in glasilu Utrip, navedbe in sezname v jubilejnem zborniku ob 70-letnici strokovne organizacije, jubilejnem Obzorniku zdravstvene nege ob 80-letnici strokovne organizacije, knjige Negovanje dediščine skozi devet desetletij – organizirano delovanje medicinskih sester na Slovenskem ter spletna stran Zbornice – Zveze.

Zlati znaki so najvišja priznanja, ki jih od leta 1969 podeljuje strokovna organizacija, danes Zbornica – Zveza. Prva priznanja (Keršič, et al., 2017) medicinskim sestram so bila podeljena leta 1969 ob 50-letnici nastopa službe Angele Boškin, prve skrbstvene sestre na Slovenskem in s tem tudi vstop prve v tujini šolane in danes na Slovenskem imenovane medicinske sestre v takratni socialnozdravstveni sistem. Zveza društev medicinskih sester Slovenije (ZDMSS) je prvič podelila v tistem času imenovano »zlato značko«, ki jo je

prejela prav Angela Boškin. Kriteriji za priznanje so bili sprejeti na sestanku Upravnega odbora (UO) ZDMSS.

Pomembni kriteriji za evidentiranje zaslužnih medicinskih sester v letu 1980, potrjeni na prvi seji predsedstva ZDMS Slovenije januarja 1980, so bili dolgoletno delo v regijskih društvih in ZDMSS. Prednost pri izbiri naj bi imele medicinske sestre, zaslužne za področje otroškega varstva. Poudarili so postopke evidentiranja skladno s Pravilnikom o kriterijih in merilih za podeljevanje »zlatega znaka priznanja«, sprejetega na skupščini ZDMSS. Pravilnik o priznanjih je bil spremenjen in sprejet na redni letni skupščini ZDMSS 27. marca 1985 v Ljubljani. Pravilnik je opredeljeval način podeljevanja priznanj za izredne dosežke na področju zdravstvene nege in za pomembne dosežke na področju zdravstvenega varstva. Od leta 2008 se podeljujejo značke zlati znak iz pravega zlata. Izdelal jih je zlatar Franci Lavtižar z Jesenic (Keršič, et al., 2017).

Aktualne dopolnitve Pravilnika o priznanjih Zbornice – Zveze so bile sprejete na 38. seji Upravnega odbora 18. 11. 2015. Kriteriji za podelitev so: uspešno poklicno delo na področju zdravstvene in babiške nege, kakovostno in učinkovito organizacijsko delo v dejavnosti zdravstvene in babiške nege, prispevek k uspešnemu uresničevanju programov zdravstvene in babiške nege in zdravstvenega varstva, prispevek k humanizaciji odnosov med uporabniki in izvajalci, uspehi pri doseganju ciljev, uresničevanju ter uveljavljanju nalog Zbornice – Zveze, prispevek k izboljšanju zdravstvenega stanja prebivalstva, raziskovalno delo, pomembno publicistično delo, najmanj 20-letno obdobje dela na področju zdravstvene/babiške nege, neprekinjeno članstvo v Zbornici – Zvezi zadnjih 10 let (Pravilnik o priznanjih, 2015).

Do leta 1992 so bila priznanja podeljena na dan, ko je potekala skupščina strokovne organizacije, praviloma decembra. Od leta 1994 potekajo podelitve zvečer na svečanih akademijah, praviloma 12. maja, ob skupnem obeležju mednarodnega dneva medicinskih sester, ki je 12. maja in mednarodnem dnevu bobic, ki je 5. maja. Prva podelitev je bila na svečani akademiji 12. maja v Celju, sledile so: 1996 v Slovenj Gradcu, ko sta bila prvič skupaj organizirana 3. Simpozij zdravstvene nege in svečana proslava, 1997 v Ljubljani, 1999 v Novem mestu, 2000 Novi Gorici, 2001 v Postojni, 2002 v Ljubljani, 2003 v Mariboru, 2004 v Celju, 2005 v Ljubljani, 2006 na Bledu, 2007 v Ljubljani, 2008 v Lendavi, 2009 v Ljubljani, 2010 v Portorožu, 2011 v Mariboru, 2012 v Ljubljani, 2013 na Brdu pri Kranju, 2014 v Ljubljani, 2015 na Brdu pri Kranju, 2016

na Bledu, 2017 v Ljubljani, 2018 v Ljubljani, 2019 na Brdu pri Kranju (Klemenc, 2017).

V prvih petdesetih letih dela medicinskih sester na Slovenskem strokovna organizacija ni podelila nobenega priznanja. Zato pa je bilo v drugih petdesetih letih, od 1969 do vključno 2019, podeljenih 341 zlatih znakov. Med prejemniki priznanja je 330 posameznikov in 11 skupinskih priznanj, zaposlenih v zdravstveni negi ali za zdravstveno nego pomembnih družbenih institucijah. Po razjasnitvi dileme nekdanje predsednice strokovne organizacije Marije Miloradović o podeljenem priznanju Borutu Miklavčiču, ki se je lahko razumelo kot osebno ali kot priznanje delovni skupini, avtorici izredno podeljeno priznanje umeščata med posameznike in s tem popravljata podatek, naveden v knjigi *Negovanje dediščine skozi devet desetletij – organizirano delovanje medicinskih sester na Slovenskem*.

V navedenih skupinah se skrivajo posameznice in posamezniki, ki so bili javno poimenovani ob prevzemu priznanja, nikoli pa javno objavljeni. V naboru so znotraj skupine predstavljeni posamezniki, če je iz pobude predlagatelja razvidno, kateri posamezniki so sestavljali skupino. Če to ni razvidno, je zapisano, kdo je za skupino prevzel zlati znak, kar pa ni nujno bil tudi nagrajenec. Zadnje skupinsko podeljeno priznanje je bilo priznanje raziskovalni skupini DMSBZT Ljubljana leta 2006, kjer se je v obdobju 2000 do 2006 menjavalo več kot 20 članic raziskovalne skupine v treh raziskovalnih projektih: *Medicinske sestre v Sloveniji* (2001), *Zdravstvena nega v luči etike* (2003) in *Medpoklicno sodelovanje* (2004, 2005, 2006) in je priznanje namenjeno vsem sodelujočim.

Delovne skupine, ki so prejele zlati znak, so:

- 1981: medicinske sestre Zavoda za varstvo in delovno usposabljanje mladine dr. Marijana Borštnarja Dornava, prevzela Agata Sedmak: Jožica Golob, Doroteja Hojnik, Nežka Horvat, Martina Korpar, Lojzka Lorbek, Ivanka Markovič, Ivanka Paul, Ljudmila Petek, Jožica Petek, Cilka Prosenjak, Agata Sedmak, Rozika Selinšek, Danica Viher;
- 1990: Poslovna skupnost za zdravstvo Slovenije;
- 1991: DMSBZT Celje;
- 1992: medicinske sestre gerontološko-psihiatričnega oddelka Psihiatrične klinike Ljubljana, prevzela Radojka Kobentar: Marjeta Cigula Horvat, Marija Dolničar, Hasnija Agić, Marijana Levičar Šubelj, Sandra Vrabel, Jožica Piščlar, Ana Stopar Stritar, Saša Boljkovac, Mileva Galogaža,

Tatjana Kuhelj, Jožica Kuserbanj, Darija Matjašič, Radmila Lukač, Nada Podobnik, Slavica Roljič;

- 1994: medicinske sestre nevrološkega oddelka Splošne bolnišnice Celje, prevzela Majda Omerzel;
- 1996: vodstvo službe zdravstvene nege v UKC Ljubljana, prevzela Polona Zupančič: Polona Zupančič, Bara Pavčič Trškan, Alenka Krist, Mojca Dolinšek;
- 2000: kabinet za zdravstveno vzgojo Zdravstveni dom Maribor: Tanja Goričan, Mihaela Hrgič, Rosita Makovec, Bojana Kuhar, Irena Klopčič, Anamarija Kranjc, Zvona Debelak, Milojka Ertl;
- 2001: Služba zobozdravstvene vzgoje in preventive novogoriškega, ajdovskega in tolminskega območja: Zvona Brezavšček, Božena Istenič, Irena Kodrič, Silva Vidmar;
- 2002: skupina avtoric učbenika *Zdravstvena nega*, Srednja zdravstvena šola Maribor: Nevenka Kisner, Melita Klasinc, Silva Vrečko Pernat, Marija Rozman, Marija Cehner;
- 2005: Delovna skupina Zbornice – Zveze za nenasilje v zdravstveni negi: Monika Ažman, Flory Banovac, Magda Brložnik, Irena Špela Cvetežar, Darinka Klemenc, Stanka Košir, Nataša Majcen, Veronika Pretnar Kunstek, Vesna Šlajpah;
- 2006: raziskovalna skupina DMSBZT Ljubljana: prevzela Darinka Klemenc.

Podelitve v letih 1969, 1974 in 1977 so zaznamovale za zdravstveno nego pomembne obletnice: 1969 petdeset let nastopa dela Angele Boškin na Jesenicah, 1974 petdeset let začetka šolanja za medicinske sestre (Šola za sestre v Zavodu za socialno higiensko zaščito dece v Ljubljani) in 1977 petdeset let od začetka organiziranega delovanja medicinskih sester (takrat zaščitnih sester) na Slovenskem. Priznanja leta 1981 so bila podeljena že v skladu s sprejetim pravilnikom iz leta 1980, kjer je tudi navedeno, da se priznanja podeljujejo na dve leti. Čeprav je bila leta 1985 prva izredna podelitev zlatega znaka, ki ga je sprejel Borut Miklavčič, predsednik Republiškega komiteja za zdravstvo in socialno varstvo Slovenije. Zlati znak mu je bil podeljen za razumevanje poklica in vlogo medicinske sestre v zdravstvenem timu, za odločilne pobude in podporo pri razvoju doktrine zdravstvene nege ter prizadevanje za uresničitev visokošolskega izobraževanja zdravstvene nege. Do leta 1999 so potekale podelitve na dve leti. Z izjemo leta 1991, ko je bila drugič v zgodovini podeljevanja priznanj izredna podelitev za izjemne napore ob naravni katastrofi in poplavih na Celjskem.

Zlati znak je prejelo DMSBZT Celje. Od leta 1999 do leta 2019 so potekale podelitve vsako leto. Leta 2020 zaradi izrednih razmer ob epidemiji covid-19 podelitve ni bilo.

Pod zaporedno številko 1 je zlati znak leta 1969 prejela Angela Boškin. Istega leta je zlati znak prejela tudi Zora Tomič, sociologinja, slovenska političarka in socialna aktivistka, ki pa ni bila članica stanovske organizacije. V vsej zgodovini podeljevanja se je enkrat zgodilo, da je bila prejemnica priznanja medicinska sestra, ki v času nominacije, izbora in podelitve ni bila članica strokovne organizacije in je tako priznanje prejela zunaj dogovorjenih pravil. Število prejemnikov je z leti naraščalo. Največ priznanj je bilo podeljenih leta 2003, in sicer 19. Od leta 2004 se podeljuje do 10 zlatih znakov, kar je še danes skladno s 4. členom Pravilnika o priznanjih Zbornice – Zveze z dne 18. 11. 2015. Največ je žensk, ki so prejele zlati znak, vendar je do 31. 12. 2019 priznanje prejelo tudi 12 moških. Prvi moški je prejel zlati znak leta 1985. To je bil Borut Miklavčič, ki pa ni bil član strokovne organizacije. Prvi moški, član strokovne organizacije, ki je prejel najvišje odlikovanje, je bil leta 2004 Jože Lavrinec.

Med strokovnimi nazivi je med prejemniki največ višjih medicinskih sester, in sicer 191. Diplomiranih medicinskih sester je 90, 15 srednjih medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov, 14 zaščitnih sester, 13 profesorice zdravstvene vzgoje in 5 medicinskih sester babic. Tri zaščitne sestre in ena babica so ob podelitvi priznanja imele zaključen tudi višješolski študij. Največ nagrajencev je študij končalo na Višji šoli za zdravstvene delavce v Ljubljani in njenih pravnih naslednicah. Organizacija dela, sociologija in pedagoško-andragoška smer so poleg izobraževanja v zdravstveni negi najpogostejše smeri zaključenega univerzitetnega študija. Leta 2001 je med prejemniki prvič diplomirana medicinska sestra.

Prva prejemnica zlatega znaka z akademskim nazivom je mag. Danica Železnik leta 2002. Leta 2004 je zlati znak prejela doc. dr. Olga Šušteršič, prva doktorica znanosti v zgodovini podeljevanja najvišjih odlikovanj. Do 31. 12. 2019 je odlikovanje prejelo 15 magistrov/magistic in 9 doktoric znanosti.

Predlagatelji prejemnikov so organi in delovna telesa strokovne organizacije, npr. upravni odbor, regijska strokovna društva, strokovne sekcije, posamezniki, izobraževalne ustanove, klinično okolje ali pa je več predlagateljev za enega prejemnika, npr. fakulteta in društvo, strokovna sekcija in klinično okolje, posameznik in klinično okolje. Največ prejemnikov so predlagali strokovne organizacije in njihova delovna telesa.

Zastopanost prejemnikov po predlagatelju iz regijskega strokovnega društva (in njenih pravnih predhodnikov) je v korist društvom z večjim številom članov. Nekatera društva imajo na spletnih straneh objavljene vse člane, ki so priznanje prejeli, ob tem pa ni razvidno, kdo je bil predlagatelj. Od leta 2012 se povečujejo predlogi strokovnih sekcij, kliničnega okolja, posameznikov in izobraževalnih ustanov. Veča se tudi število predlogov v kombinaciji posameznik in društvo, društvo in sekcija, sekcija in klinično okolje, posameznik in klinično okolje.

Od 32 strokovnih sekcij, ki delujejo v okviru Zbornice – Zveze, se med predlagatelji najpogosteje pojavi Sekcija medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov v anesteziologiji, intenzivni terapiji in transfuziologiji. Sledita ji Sekcija medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov v psihiatriji in Sekcija medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov v pediatriji. Prvič se med predlagatelji strokovna sekcija pojavi leta 1981, in sicer Sekcija medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov v operativni dejavnosti, takrat kot Sekcija operacijskih medicinskih sester. 29 strokovnih sekcij je med predlagatelji vsaj enega nagrajenca. Treh strokovnih sekcij med predlagatelji ni zaslediti.

Literatura in viri

Anon, 1969. *Letošnje leto smo sklenili s proslavo 50-letnice dela medicinskih sester v Sloveniji. (1969) Zdravstveni obzornik, III (4), pp. 185-187.*

Anon, 1974. *Žubilejna skupščina Zveze društev medicinskih sester Slovenije: podelitev zlatih znakov priznanja, tj. zlatih sestrskih značk. Zdravstveni obzornik, VIII (3), pp. 169-179. Available at.: <https://obzornik.zbornica-zveza.si/index.php/ObzorZdravNeg/article/view/1016>*

Anon, 1986. *Svečana podelitev zlatih znakov priznanja (1985/86). Zdravstveni obzornik, 20 (3-4), pp. 247-248.*

Anon, 1988. *Svečana podelitev zlatih znakov priznanja. Zdravstveni obzornik, XXII (1-2), pp. 119-123.*

Anon, 1990. *Svečana podelitev priznanj Zlati znak. Zdravstveni obzornik 24 (1-2), pp 83-85.*

Anon, 1994. *Podelitev Zlatega znaka priznanja Zbornice zdravstvene nege Slovenije medicinskim sestram ob proslavi mednarodnega dneva medicinskih sester – 12. maja 1994 v Celju. Obzornik zdravstvene nege. 28 (3-4), pp. 125-35.*

Anon, 1996. *Podelitev priznanj Zbornice zdravstvene nege Slovenije medicinskim sestram ob proslavi 12. Maja – Mednarodnega dneva medicinskih sester v Sloveniji v Slovenj Gradcu 10. 5. 1996. Obzornik zdravstvene nege 30, (3-4), pp. 150-55.*

Anon, 1997. *Priznanja Zveze društev medicinskih sester Slovenije in Zbornice zdravstvene nege Slovenije. In: Kersnič, P., Filej, B., 1997. Žubilejni zbornik ob 70-letnici Zveze društev*

medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov Slovenije in Zbornice zdravstvene nege Slovenije. Ljubljana Zbornica zdravstvene nege Slovenije, pp. 99-103.

Anon, 1999. Zlati znak priznanja so v letu 1999 prejele. Utrip VII/6, junij 1999, pp. 10-14.

Anon, 2003. Zlati znak so v letu 2003 prejele. Utrip XI/6, junij 2003, pp. 11-17.

Anon, 2004. Zlati znak Zbornice-Zveze so v letu 2004 prejeli. Utrip XII/6, junij 2004, pp. 11-15.

Anon, 2005. Zlati znak 2005. Utrip XIII/5, maj 2005, pp. 31-38.

Anon, 2006. Zlati znak 2006. Utrip XIV/5, maj 2006, pp. 23-32.

Anon, 2007. Zlati znak 2007. Utrip XV/5, maj 2007, pp. 27-38.

Anon, 2007. Priznanja Zbornice zdravstvene in babiške nege Slovenije-Zveze društev medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov Slovenije. Zlati znak. In: Mihelič Zajec, A. et al. eds. 80 let organiziranega delovanja medicinskih sester na Slovenskem. Obzornik zdravstvene nege 41 (1) pp. 79-81.

Anon, 2008. Zlati znak 2008. Utrip XVI/5, maj 2008, pp. 22-34.

Anon, 2010. Dobitniki zlatega znaka za leto 2010. Utrip XVIII/maj 2010, pp. 31-40.

Anon, 2011. Priloga Zlati znak. UTRIP XIX/6, maj 2011.

Anon, 2012. Prejemnice zlatih znakov in priznanja za življenjsko delo. Utrip XIX/5, maj 2012, pp. 27-36. Available at.: <https://www.zbornica-zveza.si/wp-content/uploads/2019/09/UTRIP-MAJ-2012.pdf>

Anon, 2013. Prejemnice zlatih znakov in priznanja za življenjsko delo. Utrip XXI/4, maj 2013, pp. 27-39. Available at.: <https://www.zbornica-zveza.si/wp-content/uploads/2019/09/UTRIP-MAJ-2013.pdf>

Anon, 2014. Prejemnice zlatih znakov in priznanja za življenjsko delo. Utrip XXVI/4, maj 2014, pp. 35-46. <https://www.zbornica-zveza.si/wp-content/uploads/2019/09/UTRIP-MAJ-2014.pdf>

Anon, 2015. Prejemnice zlatih znakov in priznanja za življenjsko delo. Utrip XXIII/5, junij/julij 2015, pp. 39-50.

Anon, 2016. Prejemnice zlatih znakov in priznanja za življenjsko delo. Utrip XXIV/5, junij/julij 2016, pp. 31-41. Available at.: <https://www.zbornica-zveza.si/wp-content/uploads/2019/09/UTRIP-JUNIJ-JULIJ-2016.pdf>

Anon, 2017. Zlati znaki in nagrada Angele Boškin za življenjsko delo 2017. Utrip XXV/5, junij/julij 2017, pp. 18-31. Available at.: <https://www.zbornica-zveza.si/wp-content/uploads/2019/09/UTRIP-JUNIJ-JULIJ-2017.pdf>

Anon, 2018. Podelitev zlatih znakov in priznanja Angele Boškin za življenjsko delo. Utrip XXVI/5, junij/julij 2018, pp. 20-26. Available at.: <https://www.zbornica-zveza.si/wp-content/uploads/2019/09/UTRIP-JUNIJ-JULIJ-2018.pdf>

Anon, 2019. Zlati znaki in nagrada Angele Boškin za življenjsko delo 2019. Utrip XXVII/5, junij/julij 2019, pp. 25-30. Available at.: <https://www.zbornica-zveza.si/wp-content/uploads/2019/09/UTRIP-junij-julij-2019.pdf>

Anon, 2021. Priznanja Zlati znak. Zbornica - Zveza. Available at: <https://www.zbornica-zveza.si/o-zbornici-zvezi/zlati-znaki/>
Arhivske mape Zlati znak 1969-2019, Zbornica - Zveza.

Kersnič, P., 1993. Podelitev Zlatega znaka-priznanja Zveze društev medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov Slovenije. Obzornik zdravstvene nege. 27 (1-2) pp. 106-110.

Kersnič, P., 2000. 12. maj - mednarodni dan medicinskih sester. 7. simpozij zdravstvene nege. Utrip VIII/6, junij 2000, pp. 15-20.

Kersnič, P., 2002. Zlati znak 2002. Utrip X/6, junij 2002, pp. 15-22.

Keršič, I., Berkopec, M., et al., 2017. Nagrade in priznanja, ki jih podeljuje strokovna organizacija. In: Keršič, I. et al. eds. Negovanje dediščine skozi devet desetletij - organizirano delovanje medicinskih sester na Slovenskem. Ljubljana: Zbornica zdravstvene in babiške nege Slovenije - Zveza strokovnih društev medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov Slovenije, pp. 301-324.

Klemenc, D., 2017. Pregled strokovnih in slavnostnih dogodkov organizacije od leta 1993 do danes. In: Keršič, I. et al. eds. Negovanje dediščine skozi devet desetletij - organizirano delovanje medicinskih sester na Slovenskem. Ljubljana: Zbornica zdravstvene in babiške nege Slovenije - Zveza strokovnih društev medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov Slovenije, pp. 107-109.

Miloradović, M. Petdesetletnica strokovnega društva medicinskih sester na slovenskem. Zdravstveni obzornik, XII (1-2), pp. 23-54.

Pravilnik o priznanjih Zbornice zdravstvene in babiške nege Slovenije - Zveze strokovnih društev medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov Slovenije, Zbornica - Zveza, 18. 11. 2015. Available at: <https://www.zbornica-zveza.si/wp-content/uploads/2019/09/Pravilnik-0-priznanjih-18.11.2015.pdf>

Obvestilo

Spoštovani,
naslednja številka Utripa
je dvojna (avgust/september)
in izide
v prvih dneh avgusta 2021.

Prispevke sprejemamo
do 20. julija.

Uredništvo